

KAJAANIN KAUPUNGIN ESI- JA PERUSOPETUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

Sisällys

Johdanto	4
1 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista	5
1.1 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta	5
1.1.1 Arviossa hyödynnettävä lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskeva seurantatieto	5
1.2 Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista	6
2 Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi	7
2.1 Yhteisöllisen opiskeluhuollon määritelmä.....	7
2.2 Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvointi, terveys ja turvallisuus	10
2.3 Opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat	12
2.4 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen.....	17
2.5 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen	18
2.6 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	18
3 Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)	20
3.1 Yksilökohtaisen opiskeluhuollon määritelmä.....	20
3.2 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin	20
3.3 Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen	21
3.4 Opiskeluhoitokertomuksen laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille.....	22
3.5 Tietojen luovuttaminen, saaminen ja salassapito	22
3.6 Tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan osallistumisen epäämisen yhteydessä	24
3.7 Toimintakäytännöt koulussa liittyen laajaan terveystarkastukseen (1, 5 ja 8 lk.) annettavaan arvioon oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista	24
3.8 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytännöt.....	24
4 Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	25
4.1 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen ja opiskeluhoitopalveluiden osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen	25

4.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä	25
4.3 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä	25
4.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.....	27
4.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen.....	28
5 Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä Kriisisuunnitelma	29
5.1 Kajaanin kaupungin yhteinen ohjeistus oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.....	29
5.1.1 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan käytänteet	29
5.1.2 Toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin	31
5.1.3 Yhteistyö huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö.....	31
5.2 Kriisisuunnitelma.....	32
Liitteet	33

Johdanto

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Myös oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) säännöksiä täsmennettiin vastaamaan uudistusta. Lakimuutoksen (377/2022) mukaan Opetushallituksen oli uudistettava opetussuunnitelmien perusteet sekä Opiskelu- huollon keskeiset periaatteet ja tavoitteet sekä opiskeluhuoltosuunnitelman laatiminen ammatillisessa koulutuksessa -määräys tämän lain mukaisiksi siten, että koulutuksen ja opetuksen järjestäjät voivat ottaa tämän lain 13 §:n mukaiset opiskeluhuoltosuunnitelmat käyttöön 1.8.2023.

Näin ollen Kajaanin kaupunki koulutuksen ja opetuksen järjestäjänä on laatinut opiskeluhuollon suunnitelman, joka on osa Kajaanin kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

Esi- ja perusopetuksen opiskeluhuoltosuunnitelma on osa em. opetuksen järjestäjän suunnitelmaa ja korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää opiskeluhuoltotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Esi- ja perusopetuksessa on käytössä yksikkö- ja koulukohtaiset opiskeluhuollon suunnitelmat, jotka laaditaan lukuvuoden alkaessa opetushenkilöstön, opiskeluhuoltopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Suunnitelmien yksikkö-/koulukohtaiset tiedot ovat kootusti liitteissä. Liitteet päivitetään aina uuden lukuvuoden alkaessa.

Esi- ja perusopetuksen opiskeluhuollon suunnitelman lähteinä on käytetty Kajaanin esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteita 2014, Opetushallituksen ohjeistuksia, Kajaanin kaupungin ohjeistuksia sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä koulujen ja opiskeluhuoltopalveluiden henkilöstön, oppilaiden sekä heidän huoltajiensa kanssa.

1 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskelu- huoltopalveluista

1.1 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoolto-työssä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan esimerkiksi esiopetus- ja kouluyksiköiden määrä ja yksiköiden oppilasmäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi eri-ikäisten, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta/lapsilta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisilta.

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kullakin yksiköltä yksikkö-/koulukohtaisten opiskeluhoitosuunnitelmien avulla lukuvuoden alkaessa. Yksiköt/koulut toimittavat suunnitelmansa kaupungintalolle lukuvuosisuunnitelman yhteydessä.

Arvion lisäksi opetuksen järjestäjä toimittaa ajantasaiset oppilasennusteet hyvinvointialueelle opetus- ja kouluterveydenhuollon palveluiden suunnittelua ja järjestämistä varten.

1.1.1 Arviossa hyödynnettävä lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskeva seurantatieto

Kajaanin esiopetuksen opiskeluhuollon kokonaistarvetta arvioitaessa hyödynnetään vuosittain toteutettavasta esiopetuksen laadunarviointikyselystä sekä joka toinen vuosi toteutettavasta varhaiskasvatuksen laadunarviointi-/monitahoarviointikyselystä saatavaa tietoa. Perusopetuksen arvion laadinnassa hyödynnetään mm. parittomina vuosina tehtävän Kouluterveyskyselyn, vuosittain kaikille vuosiluokille tehtävän Mitä kuuluu? -kyselyn sekä Move! -mittausten tuloksia.

Esiopetuksen laadunarviointi -kysely

Esiopetuksen laadunarviointikysely on suunnattu esioppilaiden huoltajille. Keskiössä ovat huoltajien kokemukset esiopetuksen toiminnasta. Esiopetuksen laadunarviointikysely esitetään sivistyslautakunnalle vuosittain ja se ohjaa esiopetuksen kehitystyötä.

Varhaiskasvatuksen monitahoarviointi on osoitettu huoltajille, lapsille ja varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tuloksien avulla varhaiskasvatuksen kehitystyötä suunnataan taroituksen mukaisesti.

Mitä kuuluu -kysely

Mitä kuuluu -kysely on arviointityökalu, jonka avulla saadaan kunta- ja oppilaitoskohtaista tietoa hyvinvointiin liittyvistä asioista. Arviointityökalun avulla koulut voivat suunnata toimintaansa niihin painopisteisiin, joille havaitaan olevan tarve lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi. Oppilaille on kolme erilaajuista kyselyä: 1–2 luokille, 3–6 luokille ja yläkoululaisille omansa. Sähköiseen kyselyyn vastataan anonyymisti koulupäivän aikana. Kyselyn tulokset esitellään koulujen oppilashuoltotyöryhmille. Viimeisimmän kyselyn yhteenveto liitteenä.

KiVa Koulu-kysely

KiVa Koulu® on valtakunnallinen kiusaamisen vastaiseksi työvälineeksi kehitetty toimenpideohjelma. KiVa Koulu -ohjelma on käytössä Kajaanin lyseolla. KiVa -kysely toteutetaan vuosittain kevätlukukaudella. Kysymykset liittyvät kaverisuhteisiin ja hyvinvointiin koulussa.

Kouluterveyskysely

Kouluterveyskysely tuottaa monipuolista ja luotettavaa, maakunnallista ja paikallista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluista. Kyselyyn vastaavat perusopetuksen 4., 5., 8. ja 9. luokkien oppilaat. Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi.

Move! -mittaukset

Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä, jonka keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen. Move! -mittaustuloksia hyödynnetään esimerkiksi koulujen liikunnanopetuksessa, kouluterveydenhuollon järjestämissä terveystarkastuksissa sekä valtakunnallisten, alueellisten ja paikallisten hyvinvointitoimenpiteiden suunnittelussa, seurannassa ja arvioinnissa.

1.2 Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Hyvinvointialue järjestää yksilökohtaiset opiskeluhoitopalvelut ja ilmoittaa opetuksen järjestäjälle käytettävissä olevat resurssit (henkilötyövuodet), jotka opetuksen järjestäjä kirjaa opiskeluhoitosuunnitelmaan sellaisenaan.

Käytettävissä olevat resurssit ovat Kajaanin esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmassa liitteenä.

2 Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

2.1 Yhteisöllisen opiskeluhuollon määritelmä

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa esiopetuksen ja esi- ja perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Esiopetuksen ja koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyksikön ja kouluyhteisön hyvinvoinnista.

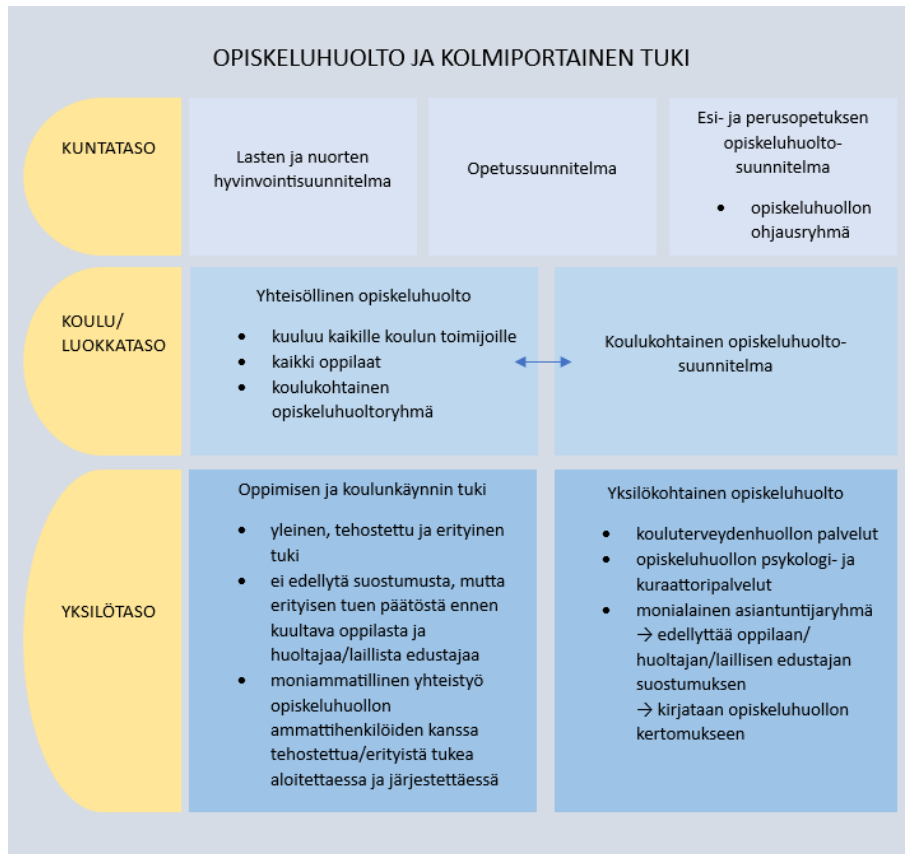
Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 § määrittelee yhteisöllisen opiskeluhuollon seuraavasti.

Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan tässä laissa toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki opiskeluhuollon toimijat.

Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

Kajaanissa esiopetuksen ja perusopetuksen opiskeluhuollon tavoitteet ja toiminta on kuvattu hyvinvoinnin viitekehyksessä seuraavasti:

- Hyvinvoivan lapsen/oppilaan ja kouluyhteisön perustana ovat lainsäädäntö ja toimintaa ohjaavat arvot ja periaatteet (oranssi)
- Opiskeluhoito ja kolmiportainen tuki -kuviossa kuvataan opiskeluhuollon ohjaus, yhteisöllisen ja yksilöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen sekä suhde oppimisen ja koulunkäynnin tukeen (vihreä)
- Opiskeluhuollon moniammatillisuus kuvaa opiskeluhuollon lainsäädäntöön perustuvaa järjestämisperiaatetta (violetti)
- Hyvä esiopetus-/koulupäivä on kokonaisuus, joka muodostuu, kun koulussa työskentelevät aikuiset toimivat yhdessä oppimisen ja turvallisuuden tukemiseksi ja yhteistyössä huoltajien kanssa (sininen)

Kuva 2 Opiskeluhoito ja kolmiportainen tuki

2.2 Oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvointi, terveys ja turvallisuus

Lapsella/oppilaalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Siihen kuuluvat fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Esiopetuksen ja koulujen järjestyssäännöt lisäävät koulu yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä.

Yhteisöllisen opiskelu huoltoryhmän toiminta edellyttää ajantasaisen tiedon saamista yhteisön hyvinvoinnista sekä oppimisympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Näitä tietoja ryhmä saa lapsilta, oppilailta, huoltajilta, henkilöstöltä, erilaisista kyselyistä sekä lakisäätteistä seurantatarkastuksista ympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Taustatietoa saadaan tilapalveluista, työterveyshuollosta, työsuojelusta sekä tapa- turma- ja läheltä piti -ilmoituksista.

Esioppilaiden kokemuksia omasta hyvinvoinnista ja ryhmän tilanteesta kartoitetaan syyskaudella esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskustelujen pohjalla olevalla huoltajien ja lasten ajatuksia -lomakkeella. Tietoa saadaan myös esiopetuksen laadunarviointi- kyselystä keväisin.

Oppilaiden kokemuksia omasta hyvinvoinnistaan ja luokan tilanteesta kartoitetaan lukuvuoden aikana tehtävällä Mitä kuuluu- sekä KiVa Koulu-kyselyllä, mikäli koulussa on viimeksi mainittu ohjelma käytössä. Tietoa oppilaiden hyvinvoinnista ja terveydestä saadaan myös mm. Move! -mittausten ja Kouluterveyskyselyn avulla.

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Esiopetus-/koulu yhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö on myös työelämään tutustumisen aikana turvallinen. Ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä yhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan määrääjain toteutettavissa viranomaistarkastuksissa.

Tapaturmia pyritään ennaltaehkäisemään kiinteistön kunnossapidolla sekä ennakoimalla vaaratilanteita. Esiopetusyksikön ja koulun pelastussuunnitelmaan sisältyy onnettomuus- ja vahinkoriskien kartoitus (koulun ulkoiset vaaratilanteet/koulumatkan vaaratekijät sekä koulun sisäiset vaaratekijät). Kussakin esiopetusyksikössä ja koulussa tulee huolehtia, että niissä on tarkoituksenmukainen määrä voimassa olevan ensiapukoulutuksen saanutta henkilökuntaa (ensiapuryhmä), onnettomuustilanteiden ehkäisy on ajan tasalla ja että ensiaputarpeisto on päivitetty. Ensiapuryhmä voi toimia ryhmänä (suuremmat onnettomuustilanteet), itsenäisinä avunantajina ja muiden toiminnan ohjaajina ensiaputilanteissa. Pelastussuunnitelmaan on myös liitetty ensiapuohjeisto, joka ohjaa henkilökuntaa toimimaan oikein tapaturman sattuessa. Jokainen on kuitenkin velvollinen toimimaan ensiaputilanteessa taitojensa puitteissa välittömän ensiavun antamiseksi. Lisäksi voi olla käytössä esiopetusyksikkö ja koulukohtaisia toimintaohjeita kuten Työntekijän perehdytys teknisen työn konetöihin, joilla tapaturmia pyritään ennaltaehkäisemään.

Pääsääntöisesti kaikki esiopetusyksikössä ja koulussa tapahtuneet tapaturmat ilmoitetaan välittömästi huoltajalle, mikäli kyseessä ei ole erittäin vähäinen tapaturma kuten pieni haava tai naarmu. Tapaturmatilanteessa arvioidaan, onko esiopetuksen/koulun henkilöstön antama ensiapu riittävä toimenpide. Hoitoonohjaus tehdään aina

hammastapaturmissa ja aina tapauksissa, jossa tarvitaan tarkempaa tutkimusta vamman laadun selvittämiseksi tai sairaalahoitoa vamman hoitamiseksi sekä aina jos on syytä epäillä vamman vakavuuden ilmenemistä myöhemmässä vaiheessa. Tapaturmista täytetään koulussa lähete, josta otetaan kopio hoitavaa tahoa varten. Esiisijainen lähtökohta on, että hoitoon hakeutuminen tapahtuu huoltajan kuljettamana. Mikäli tapaturma vaatii välitöntä sairaalahoitoa, noudatetaan hoitoon saattamisen osalta perusopetuksessa käytössä olevaa ohjeistusta Ohjeistus oppilaan lääkehoidon toteuttamiseen Kajaanin kaupungin perusopetuksen kouluissa (Wilma/PDF-lomakkeet). Esiopetuksessa käytetään Lapsen lääkehoidon suunnitelmassa olevaa ohjeistusta (Wilma/PDF-lomakkeet).

Esiopetuksessa syyslukukaudella yhteistyötä tehdään lasten neuvolan kanssa, jonka jälkeen esioppilas siirtyy kouluterveydenhoidon piiriin.

Kouluterveydenhoitajat osallistuvat yksiköissään oppilaan terveyden edistämiseen ja terveystiedon vahvistamiseen yhteistyössä opetushenkilöstön ja opiskeluhuollon asiantuntijoiden kanssa. Kouluterveydenhuollon terveystarkastukset ovat osa esiopetuksen ja koulun terveystarkastusta. Laajat terveystarkastukset toteutetaan 1., 5. ja 8.-luokkalaisille ja lisäksi käytössä ovat määräaikaiset terveystarkastukset muilla luokilla. Terveystarkastusten yhteydessä neuvonta on ikäkauden ja yksilöllisen tarpeen mukaista. Kaverisuhteet, kiusaaminen, vapaa-ajan vietto ja asioiden sujuminen kotona ja koulussa ovat tärkeitä keskustelunaiheita - ne ovat oppilaan henkisen hyvinvoinnin perusta. Muita tärkeitä aiheita ovat ruokailu, riittävä uni, hygienia sekä ikäkausiin liittyvät muutokset esim. murrosikä, päihteet. Terveystarkastaja voi tarpeen mukaan jakaa muita ajankohtaisia yleisiä ohjeistuksia (esimerkiksi epidemiat ja loiset).

Opetus järjestetään siten, että oppilaiden matkat ovat mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä ja että esiopetukseen osallistuvilla oppilailla on mahdollisuus käyttää varhaiskasvatuspalveluita tarpeen mukaan. Kajaanin kaupungissa on yhteiset koulukuljetusten odotusajkoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet, jotka löytyvät [Kajaanin kaupungin perusopetuksen nettisivuilta](#).

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa on kaupunkitasolla huomioitu Sivistystoimen varautumissuunnitelmassa (ei julkinen), jossa määritellään keskeiset riskit, toimintatavat ja vastuut häiriötilanteissa. Esiopetusyksikkö ja koulutasolla ohjeet ovat osana koulujen pelastussuunnitelmaa.

Uusia ohjeistuksia laaditaan yhteistyössä. Vuosina 2016–2017 on laadittu henkilöstölle toimintaohjeistus Lapsen/nuoren seksuaalisen hyväksikäyttö- ja pahoinpitelytilanteisiin, koulukäyntihaluttomuuteen ja koulun väkivaltatilanteisiin liittyen (Wilma/PDF-lomakkeet). Väkivaltatilanteisiin liittyvät lisäksi ohjeistukset Oppilaan henkilöstöön kohdistamat väkivaltatilanteet koulussa sekä Väkivaltatilanteen raportointi, jotka ovat myös Wilman PDF-lomakkeissa.

2.3 Opiskeluhooltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

Yksikkökohtainen/koulukohtainen opiskeluhooltoryhmä vastaa yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sen keskeinen tehtävä on kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen. Opiskeluhooltoryhmässä asioita käsitellään vain yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla.

Ryhmää johtaa päiväkodin johtaja tai rehtori/apulaisrehtori. Hän vastaa myös yhteisöllisen opiskeluhooltoryhmän kokousten asialistan laatimisesta sekä huolehtii siitä, että kokouksen asiat ovat jäsenillä etukäteen tiedossa. Lisäksi hänen vastuullaan on kokouksen suunnitelmallinen johtaminen. Tilapäisesti ryhmää voi johtaa rehtorin/päiväkodin johtajan erikseen nimeämä edustaja. Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä valitsee keskuudestaan henkilön, joka tekee kokousmuistion. Opiskeluhooltoryhmä voi tarvittaessa kuulla muita asiantuntijoita.

Monialaiseen ryhmään voivat kuulua rehtorin/päiväkodin johtajan/apulaisrehtorin lisäksi kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, koulupsykologi, miekkari eli psykiatrinen sairaanhoitaja, opinto-ohjaaja, koulunuorisotyöntekijä, laaja-alainen erityisopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Esiopetusryhmän yhteisöllisiä asioita käsiteltäessä paikalla on lisäksi esiopettaja. Vastaavasti luokan yhteisöllisiä asioita käsiteltäessä paikalla on lisäksi luokanopettaja/-valvoja. Tällöin yhteisöllinen opiskeluhoolto kirjataan Opiskeluhooltoryhmän muistioon (Wilma/PDF-lomakkeet).

Kouluissa, joissa opiskelee paljon eri kieli- ja kulttuuritaustaisia oppilaita, kokoontuu säännöllisesti myös oma opiskeluhooltoryhmänsä, johon osallistuvat em. toimijoiden lisäksi Kajaanin kaupungin kieli- ja kulttuurikoordinaattorit.

Opiskeluhooltoryhmän on asetettava toiminnalleen tavoitteet toimintakausittain/lukuvuosittain sekä seurattava ja arvioitava niiden toteutumista. Arviointi toimii toiminnan kehittämisen välineenä.

- 1) Yksikkö-/koulukohtainen opiskeluhooltosuunnitelma laaditaan lukuvuoden alkaessa elokuussa (Wilma/PDF-lomakkeet). Suunnitelma liitetään lukuvuosisuunnitelmaan. Opiskeluhoollon ohjausryhmä seuraa suunnitelmien kautta opiskeluhoollon tilannetta ja kokonaistarvetta.
- 2) Yksiköissä/kouluissa tehdään tilannearviota ja toiminnan jatkokehittämistä lukuvuoden aikana.
- 3) Arviointi toteutetaan viimeistään lukuvuoden loppupuolella erillisen arviointilomakkeen avulla (Wilma/PDF-lomakkeet). Esiopetuksen arvioinnit toimitetaan varhaiskasvatuksen hallintoon, joista kootaan yhteenveto opiskeluhoollon ohjausryhmälle. Koulujen arviointilomakkeet toimitetaan kasvun ja oppimisen tuen asiantuntijalle, joka laatii arvioinneista yhteenvedon opiskeluhoollon ohjausryhmän käsiteltäväksi.

Suunnittelu ja arviointi tehdään yhteistyössä huoltajien ja lasten/oppilaiden kanssa (edustus esim. vanhempainyhdistysten ja oppilaskuntien kautta).

On tärkeää, että yhteisöllisen opiskeluhooltoryhmän jäsenet keskustelevat muun esiopetuksen/koulun henkilökunnan kanssa esim. suunnittelukokouksissa yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisesta ja järjestämisestä sekä yksikkö-/koulukohtaisen opiskeluhooltosuunnitelman sisällöistä.

Yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä voi olla suunnittelemassa erilaisia teemapäiviä tai koulukohtaisia kyselyitä sekä edistää erilaisia koulun toimintakulttuurin kehittämiseen tähtääviä toimenpiteitä tai ohjelmia (esimerkiksi SoPu, KiVa-koulu, Työrauhamalli, kiusaamisen ehkäisy suunnitelma).

Opiskeluhuoltoryhmän jäsenet voivat kuulla oppilaskunnan jäseniä tai tukioppilaita tai olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa vanhempainiltoja ja kouluun tutustumispäiviä. Opiskeluhuoltoryhmän jäsenet voivat myös toimia jäsenenä koulun kehittämistiimeissä tai olla mukana koulun kehittämispäivissä oman alansa asiantuntijoina. Opiskeluhuoltohenkilöstö voi myös vierailla luokissa joko seuraamassa tunteja tai keskustelemassa oppilaiden kanssa.

Lapset/oppilaat voivat osallistua yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitteluun ryhmä-/luokkakohtaisesti arvioimalla oman ryhmänsä/luokkansa tilannetta, ilmapiiriä ja tuen tarvetta sekä osallistumalla oppilaille toteutettaviin em. terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia koskeviin kyselyihin, keskustelemalla arviointien tuloksista opettajan tai muun opiskeluhuoltoa toteuttavan henkilön johdolla sekä suunnittelemalla toivomaansa opetuksellista yhteistyötä opiskeluhuollon henkilöstön kanssa.

Ryhmien/luokkien tilannetta käsitellään yleisellä tasolla opiskeluhuoltoryhmissä esim. siten, että esi-/luokanopettaja/-valvoja täyttää ennakkokyselylomakkeen, jonka jälkeen asiat käsitellään yhteisesti opiskeluhuoltoryhmässä. Kyselyistä nousevien havaintojen ja tilanteen käsittelyn perusteella voidaan ryhmiin/luokkiin kohdentaa hyvinvointia ja turvallisuutta tukevia yhteisöllisiä toimintamalleja kuten ryhmäytymiseen tai tunnetaitoihin liittyviä oppitunteja.

Koulujen oppilaskuntien jäsenet voivat osallistua projektiluonteisesti esim. järjestyssääntöjen päivittämiseen sekä tupakan, alkoholin ja muiden päihteiden vastaiseen toiminnan suunnitteluun.

Huoltajat voivat osallistua yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin antamalla palautetta ryhmän/luokan/koulun tilanteesta ja ilmapiiristä sekä opiskeluhuollollisten asioiden hoidosta sekä osallistumalla huoltajille tarkoitettuihin arviointeihin. Lisäksi vanhempainyhdistystoiminta voi osaltaan olla toteuttamassa yhteisöllistä opiskeluhuoltoa esim. järjestämällä yhteisöllisiä tapahtumia.

Opiskeluhuolto on kaikkien esiopetus-/kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Alla on kuvattuna toimenkuvat ja roolit opiskeluhuollossa.

Lapsi/oppilas

- osallistuu opetukseen ja koulun yhteiseen toimintaan, huolehtii tehtävistä ja ottaa vastuuta omasta opiskelustaan
- saa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä

Huoltaja

- tukee lapsen/oppilaan opiskelua, osallistuu kodin ja esiopetuksen/koulun yhteistyöhön, ilmoittaa poissaoloista koulun ohjeiden mukaan
- ottaa yhteyttä esiopetukseen/kouluun heti tuen tarpeen ilmetessä

Esiopettaja/Opettaja

- ohjaa, opettaa ottaen huomioon lapsen/oppilaan edellytykset, eriyttää, antaa tu-kiopetusta ja tekee yhteistyötä huoltajien kanssa
- suunnittelee opetusmenetelmiä lapsen/oppilaan ja koko luokan oppimisen tuke-miseksi toisten opettajien, laaja-alaisen erityisopettajan/varhaiskasvatuksen erityis-opettajan sekä mahdollisuuksien mukaan koulupsykologin, koulukuraattorin, miek-karin ja/tai koulunuorisotyöntekijän kanssa
- toteuttaa lapsen/oppilaan yksilöllisiä suunnitelmia
- seuraa oppilaan poissaoloja ja puuttuu niihin ohjeistuksen mukaisesti
- on yhteydessä kotiin heti lapsen/oppilaan tuen tarpeen ilmetessä ja tekee yhteistyötä opiskeluhoitoa toteuttavien henkilöiden kanssa tarpeen mukaan
- tekee yhteistyötä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan kanssa

Rehtori/Päiväkodin johtaja

- kehittää koulun/esiopetusyksikön hyvinvointia ja oppimisen ja koulunkäynnin tuke-miseen liittyvää toimintaa
- seuraa oppimisen ja koulunkäynnin tukemisen sekä kodin ja esiopetuksen /koulun yhteistyön toteutumista
- huolehtii työn- ja vastuunjaosta ja johtaa säännöllistä opiskeluhoitoryhmän toimin-taa

Laaja-alainen erityisopettaja

- osallistuu kodin ja koulun yhteistyöhön, tiedonsiirtoon ja konsultointiin nivelvaiheissa
- arvioi oppimisen vaikeuksia ja tiedottaa niistä opettajille ja huoltajille
- antaa kuntouttavaa opetusta oppimisvaikeuksiin omassa luokassa tai pienryhmässä
- seuraa oppilaan kehitystä yhdessä opettajan kanssa, osallistuu joustavien opetusryh-mien tekemiseen ja samanaikaisopetukseen
- opettaa yleisen ja yksilöllisten opetussuunnitelmien mukaan
- suunnittelee eriyttämistä ja opetuksen uusia toimintamalleja ja menetelmiä oppi-laan tukemiseksi luokkaan
- tekee yhteistyötä opiskeluhoitoa toteuttavien henkilöiden kanssa

Erityisluokanopettaja

em. opettajan tehtävien lisäksi:

- toteuttaa HOJKS:aa ja siihen sisältyvää verkostoyhteistyötä
- huolehtii opetusryhmän integroitumisesta koulu yhteisöön

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

- osallistuu kodin ja esiopetuksen yhteistyöhön, tiedonsiirtoon ja konsultointiin nivel-vaiheessa
- suunnittelee yhdessä esiopettajan kanssa oppilaalle sopivat tukitoimet esiopetuk-sen arkeen
- konsultoi ja suunnittelee yhdessä esiopettajan kanssa osa-aikaista erityisopetusta

Koulukuraattori

- tukee lasta/oppilasta koulunkäyntiin, sosiaalisiin suhteisiin ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa, ja huoltajia vanhemmuudessa
- tekee kotien lisäksi yhteistyötä opettajien, opiskeluhoollon henkilöstön sekä viranomais- ja yhteistyöverkoston kanssa
- toimii yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän sekä yksilökohtaisessa opiskeluhoollon monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenenä
- ohjaa perheitä ja lapsia/oppilaita hakemaan tukea
- tekee koulussa perheiden hyvinvointiin tähtäävää sosiaalityötä
- tapaa lasta/oppilasta kahden kesken tai on mukana oppitunneilla sekä tekee yhteistyötä opetusta ja opiskeluhoollon toteuttavien henkilöiden kanssa lapsen/oppilaan tarpeen mukaan

Koulupsykologi

- tekee kotien, opettajien ja opiskeluhoollon henkilöstön kanssa yhteistyötä lapsen/oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseksi sekä lapsi-/oppilaskohtaisesti asiantuntijaryhmän jäsenenä opiskeluhoollon
- tukee oppilaan kehitystä ja oppimista sekä yksilöllisillä että ryhmämuotoisilla menetelmillä tukee lapsen/oppilaan oppimista ryhmässä/luokassa suunnittelemalla pedagogisia käytänteitä ja opetusmenetelmiä yhdessä opettajien kanssa
- tekee tarvittaessa oppimisvaikeuksien ja kehityksen arviointeja ja ohjaa lasta/oppilasta tarvittaessa jatkotutkimuksiin
- laatii koulunkäyntiin liittyviä psykologinlausuntoja

Lastenneuvolan terveydenhoitaja

- yhteistyössä mukana esiopetuksen syyslukukaudella

Kouluterveydenhoitaja

- toteuttaa ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa
- toteuttaa lakisääteiset laajat- ja määräaikaisten terveystarkastukset
- seuraa oppilaan kasvua ja kehitystä sekä edistää terveyttä ja hyvinvointia
- tukee vanhempien ja huoltajien kasvatustyötä
- tekee yhteistyötä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseksi sekä oppilaskohtaisesti monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenenä opiskeluhoollon
- edistää ja seuraa kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvointia

Koululääkäri

- edistää lasten/oppilaiden terveyttä ja hyvinvointia, seuraa kasvua ja kehitystä
- toteuttaa laajoja terveystarkastuksia yhdessä terveydenhoitajan kanssa
- antaa terveysneuvontaa
- toteuttaa lisä- ja seurantakäyntejä
- ohjaa tarvittaviin lisätutkimuksiin ja hoitoon
- laatii koulunkäyntiin liittyviä lääkärinlausuntoja

Koulujen psykiatrinen sairaanhoitaja eli miekkari

- tekee perustason mielenterveystyötä yläkouluikäisten nuorten ja heidän perheiden parissa (mielialan vaihtelut, masentuneisuus, ahdistuneisuus, pelot ja paniikkikohtaukset, koulukuormittuneisuus, itsetuhoisuus ym.)
- tarvittaessa hoidontarpeen arviointi ja hoito yhteistyössä nuorisopsykiatrian kanssa
- osallistuu oppitunneille asiantuntijana pyydettyäessä
- osallistuu opiskelijahuoltoryhmään
- tekee yhteistyötä eri toimialojen ja tahojen kanssa, esim. nuorisotyö, poliisi, lastensuojelu, seuraunta, erikoissairaanhoito (somaattinen ja psykiatria) järjestöt, kolmassektori jne.
- osallistuu uusien 7.luokkalaisten ryhmäytymisiin ja on pyydettyäessä mukana lisäryhmäytymisissä

Koulunuorisotyöntekijä

- toimii yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän jäsenenä
- vahvistaa oppilaiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä, kaveritaitoja ja kouluviihtyvyyttä

Opinto-ohjaaja

- seuraa ja tukee oppilaiden oppimista ja koulunkäyntiä yhteistyössä huoltajien, opettajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa
- opettaa ja ohjaa oppilaiden opiskelutaidoissa
- tekee oppilaan kanssa opintojen jatkosuunnitelmia
- hoitaa nivelvaiheissa opetuksen /koulutuksenjärjestämiseen tarvittavaa tiedonsiirtoa

Kieli- ja kulttuurikoordinaattori

- toimii eri kieli- ja kulttuuritaustasta tulevien oppilaiden, heidän perheidensä sekä koulun henkilökunnan tukena
- toimii kulttuuritulkkina ja huolehtii monikielisten perheiden osallisuuden vahvistamisesta
- on mukana nivelvaiheissa, etenkin valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen siirtäessä
- tekee yhteistyötä niin koulun kuin kansainvälisten palvelujen kanssa

Koulunkäynninohjaaja

- tukee oppilaan osallistumista opetukseen
- tukee itsenäistä selviytymistä ja myönteisen itsetunnon kehittymistä
- ohjaa tarvittaessa aamu- ja iltapäivätoimintaa
- ohjaa tarvittaessa aamu- ja iltapäivätoimintaa

Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja

- ohjaa lapsia leikkiin, liikuntaan, kädentaitoihin, musiikkiin, kuvalliseen ilmaisuun ym. luovaan toimintaan turvallisessa ympäristössä
- tarjoaa lapsille mahdollisuuden lepoon

- toimii yhteistyössä huoltajien ja opettajien kanssa
- on osallisena koulun opiskeluhuoltoryhmää sovitulla tavalla
- on osallisena lapsen henkilökohtaisissa suunnitelmissa ja oppilashuollossa huoltajien kanssa sovitulla tavalla

Kouluruokailusta vastaavat

- valmistavat terveelliset ateriat erityisruokavaliota noudattaville oppilaille
- tutustuttavat oppilaat erilaisiin makuihin
- ohjaavat oppilaita hyviin ruokailutapoihin ja terveelliseen ravitsemukseen

Koulupoliisi

- konsultoi ja osallistuu opetus- ja oppilashuoltotyöhön työhön kutsuttaessa

Muiden ammattiryhmien edustajia

Lapsen ja perheen tuen tarpeiden mukaan yhteistyössä voi tapauskohtaisesti olla mukana yllä kuvattujen ammattihenkilöiden lisäksi mm. kieli- ja kulttuurikoordinaattori, aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattori, terapeutteja, perhetyöntekijä, perhekeskukseen psykologi tai sosiaalityöntekijä, lastensuojelun sosiaalityöntekijä, perheneuvolan psykologi tai erikoissairaanhoidon edustajia kuten lasten- ja nuorten psykiatrian toimijat.

2.4 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen

Lähtökohtana on, että lapsi/oppilas osallistuu kaikkeen esi- ja perusopetuksen toimintaan. Esiopetuksen lukuvuosi noudattelee pääosin perusopetuksen koulujen työ- ja loma-aikoja.

Perusopetuksen oppilaan poissaoloja seurataan systemaattisesti ja tarvittaessa niihin puututaan yksilöllisen opiskeluhuollon toimenpitein. Esiopetukseen päivittäinen osallistuminen ei ole pakollista, mutta tavoitteiden täyttymistä seurataan esiopetusvuoden aikana.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muutosten myötä Kajaanin perusopetuksen toimintamalli oppilaiden poissaolojen ehkäisemiseksi ja suunnitelmalliseksi seuraamiseksi sekä niihin puuttumiseksi on päivitetty vastaamaan uutta muutosmääräystä. Toimintamalli on osa opetussuunnitelman perusteiden luvun 5 paikallisesti päätettäviä asioita.

Toimintamallin tarkoituksena on ennaltaehkäistä poissaoloja sekä päästä puuttumaan mahdollisimman varhain poissaolojen taustalla oleviin ongelmiin yhdessä oppilaiden, huoltajien ja tarvittaessa viranomaisverkostojen kanssa. Pitkittyneet poissaolot voivat hankaloittaa opinnoissa etenemistä, vaikuttaa oppilaan kaverisuhteisiin ja pahimmillaan lisätä syrjäytymisen riskiä.

Opetuksen järjestäjä seuraa oppilaiden poissaoloja suunnitelmallisesti lukuvuoden aikana kouluilta saamiaan tietoja hyödyntäen. Opetuksen järjestäjä käyttää em. tietoja poissaolojen ehkäisemiseen ja niihin puuttumiseen liittyvien toimenpiteiden suunnitteluun yhteistyössä koulujen ja Kajaanin opiskeluhuollon ohjausryhmän kanssa.

2.5 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Koulun tavoitteena on ohjata oppilaita terveellisen elämäntavan piiriin. Tupakoinnin, alkoholin ja päihteiden käyttöön liittyviä terveydellisiä ja muita haittatekijöitä käydään läpi oppilaan kouluajana ikäkauden huomioon ottaen usean eri oppiaineen oppisisältöjen puitteissa ja erityisesti terveystiedon oppisisällöissä. Koulu voi myös pyytää ulkopuolisia asiantuntijoita puhumaan oppilaille tupakan- ja päihteidenkäytön haitoista. Tupakkaan, päihteisiin ja seksuaaliterveyteen liittyvä neuvonta sisältyy yläkoulun terveystiedon opetukseen. Lisäksi koulunuorisotyö järjestää 8.lk oppilaille päihdevalistusta.

Kouluterveydenhuollossa päihteiden, pelaamisen ja sosiaalisen median käytön kartoittaminen kuuluu osana nuorten terveystarkastuksiin ja terveystapaamisiin. Kartoitus tehdään kaikille kahdeksaluokkalaisille systemaattisesti osana laajaa terveystarkastusta. Tulosten perusteella mahdollistetaan varhainen puuttuminen ja hoidon tarpeen arviointi ja suunnittelu.

Koulujen pelastussuunnitelmaan sisältyvässä kriisisuunnitelmassa on kuvattu toimintamalli oppilaan päihde-epäily tapauksessa. Oppilaiden tupakointitapauksissa tehdään *Ilmoitus tupakkarikkomuksesta* (Wilma/PDF-lomakkeet). Kajaanissa on käytössä *Ohjeet Perusopetuslain 35–36 § soveltamiseen Kainuun peruskouluissa* (Wilma/PDF-lomakkeet), jotka sisältävät ohjeistuksen toiminnasta seuraavissa tilanteissa:

- Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita
- Oikeus tarkastaa oppilaan tavarat
- Haltuunoton ja tarkistamisen yleiset periaatteet
- Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen

2.6 Yhteistyö ja käytänteet esiopetus-/kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä esiopetus-/koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Hyvät työ- ja opiskeluolosuhteet luovat edellytykset esiopetus-/koulu yhteisön hyvinvoinnille. Lapsen/oppilaan terveyden edistämiseksi oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuus tarkastetaan yhteistyössä oppilaitoksen ja sen oppilaiden, kouluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittavien muiden asiantuntijoiden kanssa. Oppimisympäristön tulee olla terveellinen, turvallinen, esteetön ja esteettisesti viihtyisä. Tarkastuksessa käydään läpi opiskeluhuollon suunnitelma sekä muut tarvittavat dokumentit kuten työpaikkaselvitys, työsuojelutarkastus, ympäristöterveyden tarkastus, kouluterveyskyselyn keskeiset tulokset, sisäilmakartoitus sekä rakennukseen liittyvät asiat kuten ilmanvaihdon käyntiajat, nuohous yms.

Henkilöstön työolot kartoitetaan työpaikkaselvityksessä työterveyshuollon aloitteesta. Tarkastuksesta laaditaan raportti ja todetuista puutteista ja niiden korjaamisesta laaditaan suunnitelma. Arvioinnissa todettujen puutteiden korjaamista seurataan vuosittain. Aluehallintovirasto suorittaa yksikkökohtaisen työsuojelutarkastuksen 2–3 vuoden välein. Tarkastuksessa käydään läpi mm. työn vaarojen selvittäminen ja arviointi, työterveyshuollon järjestäminen, työterveyshuollon työpaikkaselvitys sekä työpaikan edustajien esille tuomat asiat.

Lisäksi kouluissa tehdään palotarkastus vähintään joka toinen vuosi. Tarkastuksen yhteydessä käydään läpi yksikön turvallisuusjohtaminen, onnettomuusriskien hallinta, turvallisuuteen liittyvät asiakirjat (pelastussuunnitelma), rakenteellinen paloturvallisuus, turvallisuustekniikka sekä yksikön turvallisuusviestintä ja -osaaminen. Koulu- ja päiväkotirakennusten kuntoa seurataan säännöllisissä kiinteistöön liittyvissä tarkastuksissa. Kiinteistöön liittyvät akuutit vaaratekijät ilmoitetaan koulun kiinteistönhoidosta vastaavalle henkilölle puhelimitse. Kajaanin kaupungissa toimii Sisäilmatyöryhmä, joka keskitetysti huolehtii sisäilma-asioista (Intra). Tarpeen mukaan esiopetusyksiköissä ja kouluilla tehdään myös muita viranomaistarkastuksia. Asianomainen viranomainen ottaa yhteyttä koulun rehtoriin tai päiväkodinjohtajaan ja sopii tarkastuksen ajankohdan, pyytää kutsumaan tarvittavat yhteistyötahot paikalle, kuvaa tarkastuksen sisällön ja pyytää nähtäväksi tarvittavat asiakirjat.

3 Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoolto)

3.1 Yksilökohtaisen opiskeluhoollon määritelmä

Yksilökohtaisen opiskeluhooltotyön tarkoituksena on seurata ja edistää lapsen/oppilaan hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Opiskeluhoollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Lapsen/oppilaan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä opiskeluhoollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen/perusopetuksen arjessa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § määrittelee yksilökohtaisen opiskeluhoollon seuraavasti.

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan tässä laissa yksittäiselle opiskelijalle annettavia:

- 1) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja;
- 2) opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluja;
- 3) monialaista yksilökohtaista opiskeluhooltoja; ja
- 4) jäljempänä 10 §:ssä tarkoitettuja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveystieteiden palveluja.

Monialaista yksilökohtaista opiskeluhooltoja toteutetaan 14 §:n 4 momentissa tarkoitettussa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja siitä laaditaan opiskeluhooltokertomus siten kuin 20 §:ssä säädetään.

3.2 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin

Oppilas- ja opiskelijahuolto laki 16 § määrittelee yhteydenotosta opiskeluhoitopalveluiden saamiseksi seuraavasti:

Jos oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhoollon psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä 15 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa.

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu, joka ammatillisessa tehtävässään on saanut tietää opiskelijan tuen tarpeesta, voi salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin.

Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto tässä pykälässä säädetystä yhteydenotosta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Tarkemmat henkilökunnalle suunnatut ohjeistukset löytyvät Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjasta (Wilma/PDF-lomakkeet).

3.3 Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

Yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tarvittaessa yksittäisen opiskelijan tueksi selvittämään tuen tarvetta ja huolehtimaan hänen tarvitsemiensa palvelujen järjestämisestä. Asiantuntijaryhmä on luonteeltaan osallistava, keskusteleva, lasta, nuorta ja tarvittaessa koko perhettä tukeva yhteistyöryhmä. Lähtökohtana on lapsen/oppilaan etu. Se opiskeluhuollon toimija, joka havaitsee monialaisen opiskeluhuollon tarpeen, kokoaa ryhmän. Tarvittaessa yhteistyötä ja tuen tarpeen arviointia laajennetaan esim. perheneuvolan, erikoissairaanhoidon ja/tai sosiaalihuollon palveluiden suuntaan. Aloite kokoontumiseen voi tulla myös yhteistyötahoilta.

Koska oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen opiskeluhuolto ja sen palvelujen vastaanottaminen on oppilaalle ja huoltajalle vapaaehtoista, ryhmän perustamiseen ja jäsenyyteen tarvitaan lapsen/oppilaan/huoltajan/laillisen edustajan suostumus. Ennen suostumuksen pyytämistä kirjallisesti lasta/oppilasta ja huoltajaa on informoitava asianmukaisesti asiantuntijaryhmän toimintaperiaatteista sekä siitä, että ryhmän jäsenillä on oikeus ilmaista toisilleen asian hoitamisen kannalta välttämättömiksi katsomansa tiedot sekä oikeus konsultoida muita asiantuntijoita. Suostumus kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen viimeistään asiantuntijaryhmän tapaamisen alkaessa.

Huomioitavia asioita:

- Jos monialaisen asiantuntijaryhmän kokoamiseksi tarvitaan huoltajan suostumus, ei suostumuksen voida katsoa olevan sellainen lapsen tulevaisuuden kannalta merkittävä päätös, jonka yhteishuoltajat voivat tehdä vain yhdessä. Näin ollen huoltajan suostumukseksi riittää yhden huoltajan antama suostumus.
- Molempia lapsen yhteishuollosta vastaavia huoltajia pyydetään silti osallistumaan monialaisen ryhmän työskentelyyn, ellei alaikäinen ole pätevästi sitä kieltänyt.
- Opiskelijan kantaa yhteistyöhön huoltajien kanssa opiskeluhuollollisissa asioissa on syytä kysyä useimmiten peruskoulun yläluokilla ja tilanteen mukaan joskus jo aiemminkin. Esiopetuksessa ja alimmilla luokilla suostumuksen monialaisen asiantuntijaryhmän perustamiseen antaa yleensä huoltaja.
- Lain mukaan huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä opiskelijaa käyttämästä opiskeluhuollon palveluja tämän iästä riippumatta.

Tarkemmat henkilökunnalle suunnatut ohjeistukset löytyvät Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjasta (Wilma/PDF-lomakkeet).

3.4 Opiskeluhoitokertomuksen laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitokertomukselle

Asiantuntijaryhmien työskentely kirjataan ryhmän vastuuhenkilöksi valitun toimesta Opiskeluhoitokertomukseen (Wilma/PDF-lomakkeet).

Opiskeluhoitokertomusten arkistointi tapahtuu kouluilla omana kansionaan ja erillään kaikista muista asiakirjoista. Opiskeluhoitokertomukset muodostavat koulun Opiskeluhoitokertomuksen, jonka yhteyteen liitetään rekisteriä varten laadittu tietosuojaseloste. Opiskeluhoitokertomuksen rekisterinpitäjä on koulun rehtori.

Jos opiskelija peruuttaa jonkun asiantuntijaryhmän jäsenen osalta suostumuksensa, on myös hänen käyttöoikeutensa sanottuun rekisteriin poistettava. Ja jos ryhmään nimitetään suostumuksen perusteella uusi jäsen, hänelle annetaan myös rekisterin käyttöoikeudet.

Opiskelijalla on henkilötietolain mukainen tarkastusoikeus ja julkisuuslakiin perustuva oikeus tietojen saantiin, ellei sille tilannekohtaisesti ole laissa säädettyjä epäämisperusteita. Vastaava oikeus on huoltajalla siltä osin kuin alaikäinen opiskelija ei ole pätevästi kieltänyt tietojensa antamista huoltajalle.

3.5 Tietojen luovuttaminen, saaminen ja salassapito

Jos opiskeluhoitokertomuksen salassa pidettäviä tietoja luovutetaan pyynnöstä lain nojalla sivulliselle, on tiedon pyytäjän perusteltava pyyntönsä, selvitettävä mihin tarkoitukseen hän tietoja pyytää sekä esitettävä, minkä säännöksen nojalla hän on oikeutettu tiedot saamaan. Pyyntö on syytä aina vaatia kirjallisena ja tallentaa opiskeluhoitokertomukseen. Esimerkkinä voi mainita pyynnön, jonka viranhaltija tekee saadakseen rekisteristä sellaiset välttämättömät tiedot, joita hän tarvitsee perusopetuksessa erityisen tuen päätöksen pohjaksi. Ne voidaan ja tuleekin luovuttaa perusopetuslain 40.2 §:n tai 41.4 §:n mukaisesti ilman opiskelijan tai huoltajan suostumusta. Sama henkilö ei kuitenkaan voi sekä pyytää ja käyttää tietoja hallinnollisen päätöksen pohjaksi että tehdä rekisterin vastuuhenkilönä päätöstä niiden luovuttamisesta. Nämä tehtävät on erotettava toisistaan.

Niillä ammattilaisilla, jotka osallistuvat yksilökohtaisen opiskeluhoitokertomuksen laatimiseen ja toteuttamiseen, on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoitokertomuksen laatimiseksi tai toteuttamiseksi.

Tässä tarkoituksessa säännös antaa jossain määrin laajemman oikeuden paljastaa salassa pidettäviä tietoja kuin perusopetuslaki, jonka 40 § oikeuttaa edelleen opiskeluhoitokertomuksen eri tehtävissä toimivat keskustelemaan vain sellaisista salassa pidettävistä seikoista, jotka ovat välttämättömiä opetuksen järjestämiseksi esimerkiksi yksittäisen lapsen/oppilaan oppimisen erityisen tuen tarpeen taikka ryhmä/koulu- tai luokkasiirron arvioimiseksi.

Asiantuntijaryhmään kuuluvat ammattilaiset voivat ryhmässä käydyn keskustelun lisäksi tarvittaessa käydä keskinäisiä konsultaatioita ja vaihtaa kyseisen opiskeluhoitokertomuksen asian hoitamiseen välttämättömiä tietoja salassapitovelvoitteiden estämättä. Näistä

keskinäisistä konsultaatioista ja keskusteluista tehdään asianmukaiset kirjaukset opiskeluhoitokertomukseen ja tarvittavin osin myös niihin osallistuneiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten omiin potilas- ja asiakaskertomuksiin.

Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa muilta tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta, ja siinä tarkoituksessa ilmaista heille sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat välttämättömiä tuon konsultaation antamiseksi (OHL 19.3 §). Konsultaatiota ei kuitenkaan tässäkään tilanteessa voida pyytää sellaiselta asiantuntijalta, jonka osallistumisen monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan opiskelija tai hänen laillinen edustajansa on kieltänyt.

Perusopetuslain (PoL 40 §) ja Lastensuojelulain (LL 32 §) mukaan opiskeluhoitotyöhön osallistuvilla on oikeus luovuttaa ilman suostumusta opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja opettajien ja opetushallintoveranomaisten lisäksi myös rehtorille. Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lainmukaisesti järjestämään koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapidon estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Kun kyseessä on saman opetuksen järjestäjän nivelvaihe, on Opetushallituksen Pirjo Koi-vulan ohje seuraava:

- Jos esiopetuksen ja perusopetuksen tiedot ovat samassa rekisterissä, ei kysymys ole tietojen luovuttamisesta, vaan vastuut vaihtuvat ja oikeuden tietoihin saavat ne, jotka niitä työssään lapsen/oppilaan kanssa tarvitsevat. Sama koskee lapsen/oppilaan muuttaessa saman opetuksen järjestäjän koulusta toiseen.
- Jos tiedot ovat (saman opetuksen järjestäjän) kahdessa eri rekisterissä, asia on tulkinnanvarainen. Suostumuksen pyytäminen on aina turvallinen toimintatapa.

Edellä esitetyn lisäksi uudet opiskeluhoitoa koskevat säännökset oikeuttavat opiskeluhoollon eri toimijat tekemään salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoituksen poliisille väkivallan uhkasta oma-aloitteisesti, jos henkilö saa työ- tai virkatehtävässään tiedon, jonka perusteella arvioi, että jotakuta henkilöä tai hänen läheistään uhkaa väkivalta. Arvioitu uhka voi olla perheen sisäinen tai lähisuhteeseen liittyvä taikka esimerkiksi toiseen opiskelijaan, työntekijään tai oppilaitokseen kohdistuva.

Sosiaalihuoltolain 35 §:ssä säädetään velvollisuudesta ohjata henkilö, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hakemaan sosiaalipalveluja, taikka hänen luvallaan ottaa yhteyttä kunnan sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin. Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan taikka, jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii, on salassapitosäännösten estämättä tehtävä viipymättä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta. Mainitut velvoitteet koskevat kaikkia opiskeluhoollossa toimivia.

3.6 Tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan osallistumisen epäämisen yhteydessä

Perusopetuslain 36 h § mukaan opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty 36 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi 36 §:n 2 tai 3 momentin nojalla, järjestetään tarvittava opiskeluhoito. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa 36 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden jälkeen.

Kajaanissa opiskeluhuollon tuki kurinpitotoimen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä on kuvattu ohjeistuksessa Ohjeet Perusopetuslain 35–36 § soveltamiseen Kainuun peruskouluissa (Wilma/PDF-lomakkeet).

3.7 Toimintakäytänteet koulussa liittyen laajaan terveystarkastukseen (1., 5. ja 8. lk.) annettavaan arvioon oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista

Laajat terveystarkastukset toteutetaan 1., 5. ja 8.-luokkalaisille. Niihin sisältyy terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastus. Huoltaja on mukana vähintään toisessa em. tarkastuksessa. Myös hammashuolto kutsuu samat ikäluokat tarkastukseen.

Opettajan arvio oppilaan oppimisesta ja hyvinvoinnista koulussa (THL- lomake) pyydetään tarvittaessa laajoihin tarkastuksiin. Jos lomaketta käytetään, niin huoltajalta pyydetään lupa tietojen siirtoon. Lomakkeet täytetään ja palautetaan siten, että tietojen luotamuksellisuus säilyy.

3.8 Lapsen/oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

Lapsen/oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa tapahtuu ohjeistuksen Ohjeistus oppilaan lääkehoidon toteuttamiseen Kajaanin kaupungin perusopetuksen kouluissa (Wilma/PDF-lomakkeet) mukaisesti. Esiopetuksessa käytetään Lapsen lääkehoidonsuunnitelmaa liitteineen.

4 Yhteistyön järjestäminen lasten/oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden lasten/oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

4.1 Lasten/oppilaiden, huoltajien, opetustoimen ja opiskeluhoitopalveluiden osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen

Kajaanin kaupungin opiskeluhoitosuunnitelma rakentuu yhteisestä osiosta sekä kouluastekohtaisista suunnitelmista.

Esi- ja perusopetuksen astekohtainen opiskeluhoitosuunnitelma sisältää kuvaukset yhteisistä opiskeluhoollon käytänteistä sekä liitteenä olevat yhteenvedot yksikkö- ja kouluastekohtaisista opiskeluhoitosuunnitelmista, joiden laadintaan ja arviointiin lapset, oppilaat, huoltajat, opetushenkilöstö sekä opiskeluhoitopalveluiden ammattihenkilöt osallistuvat vuosittain. Oppilaat, huoltajat, opetushenkilöstö sekä opiskeluhoitopalveluiden toimijat voivat osallistua esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelman laadintaan myös siten, että he saavat suunnitelman luonnoksen luettavakseen ja kommentoitavakseen.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamista on kuvattu Kajaanin kaupungin opiskeluhoitosuunnitelman yhteisessä osiossa sekä Esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelman luvussa kaksi.

4.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Koulun opetus- ja muuta henkilöstöä perehdytetään Kajaanin opiskeluhoitosuunnitelmaan yhteisissä suunnittelukokouksissa sekä muissa verkostotapaamisissa. Toimialojen ja opiskeluhoollon ohjausryhmät tarkastelevat kaupungin tasolla opiskeluhoollon toteuttamiseen liittyvän koulutuksen tarvetta ja pyrkii vastaamaan tarpeeseen.

Kajaanin intranetistä löytyvät Aktiivisen tuen toimintamalliin, koulutukseen ja kehittämiseen, työnohjaukseen sekä työsuojeluun liittyvät asiakirjat. Laajemmin intranetissä löytyy vielä omana kohtanaan: Osaamisen kehittäminen, Työhyvinvoinnin edistäminen, Työsuojelu ja Työterveydenhuolto. Uudet opettajat ja työntekijät perehdytetään virka-/työsuhteen alkaessa.

4.3 Opiskeluhoollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä

Perusopetuslaissa säädetyn tehostetun ja erityisen tuen antaminen edellyttää yhteistyötä opiskeluhoollon ammattihenkilöiden kanssa seuraavissa tilanteissa:

- Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen (pedagoginen arvio) käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa (PoL 16 a §, 30.12.2013/1288).
- Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä tehdään opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä selvitys oppilaan saamista tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta (PoL 17 §, 30.12.2013/1288). Näiden perusteella tehdään arvio erityisen tuen tarpeesta. Nämä kolme muodostavat pedagogisen selvityksen.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa tehtävä moniammatillinen yhteistyö ei kuulu yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon. Tästä syystä pedagogisen tuen edellyttämää moniammatillista yhteistyötä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa ei toteuteta oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisessa asi-antuntijaryhmässä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen edellyttämään moniammatilliseen yhteistyöhön osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon palveluilla voidaan täydentää oppilaan saamaa yleistä, tehostettua tai erityistä tukea.

Esi- ja perusopetuksen sekä valmistavan opetuksen lisäksi joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen oppilailla on oikeus oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisiin palveluihin. Joustavan perusopetuksen oppilaat ovat Kajaanin lyseon oppilaita, jolloin lyseon opiskeluhuollon ammattihenkilöt vastaavat yhdessä opetushenkilöstön kanssa opiskeluhuollon toteutumisesta.

Lapsi/oppilas saattaa tarvita tukea myös erityisissä tilanteissa, kuten sairauden yhteydessä tai vaikeassa elämäntilanteessa. Opetusta voidaan järjestää tällöin mm. sairaalaopetuksena ja koulukodeissa. Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista. Kajaanissa Palokankaan koulussa sairaalaopetusta saavat oppilaat ovat kirjoilla omissa kouluissaan ja näin ollen oman koulun opiskeluhuollon ammattihenkilöt vastaavat yhdessä Palokankaan koulun opetushenkilöstön kanssa oppilaidensa opiskeluhuollon toteutumisesta.

Koulukotiin sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa koulukodissa toimiva koulu, jos koulukodilla on opetuksen järjestämislupa. Oppilaan kotikunnalla on velvollisuus kotikuntakorvauksen maksamiseen sairaalakoulussa ja koulukotiopetuksessa olevista lapsista ja nuorista. Muiden kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa oppilaan asuinkunta. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen osalta oppilaan kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun. Jos oppilas opiskelee sellaisessa yksityisen opetuksen järjestäjän opetuksessa tai valtion koulussa, jossa ei anneta erityistä tukea, opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle oppilaan asuinkunnalle. Oppilaan asuinkunta päättää erityisen tuen antamisesta ja osoittaa oppilaan sellaiseen kouluun tai muuhun soveltuvaan paikkaan, jossa erityistä tukea annetaan.

Näissäkin tapauksissa oppilaalla on oikeus kaikkeen perusopetuslain ja opetussuunnitelmanperusteiden mukaiseen tukeen ml. opiskeluhoollon palvelut. Opetusta antava taho arvioi tuen tarpeen ja päättää tuesta edellä mainittujen normien mukaan.

Lisäyksenä edellä kuvattuun on otettava huomioon perusopetuslain muutos EV 181/2013 vp - HE 66/2013 vp, 4a§), joka koskee erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetusta. Tähän on syytä perehtyä, mikäli koulun tehtäväksi tulee järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle, joka ei saa opetusta sairaalakoulun kautta.

Opiskeluhoollollisen yhteistyön toteuttamista tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä kuvataan tarkemmin Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 luvussa 7.6.2, Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjassa sekä [Kajaanin perusopetuksen verkkosivuilla](#).

4.4 Yhteistyö muiden lasten/oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Tärkeä osa yhteisöllistä ja yksilökohtaista opiskeluhoollotyötä on yhteistyö muiden alojen asiantuntijoiden kanssa. Kaupunkitasolla yhteistyötä koordinoi opiskeluhoollon ohjausryhmä, jossa kaikki lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät tahot ovat edustettuina.

Opetustoimi ja nuorisopalvelut tekevät saumatonta yhteistyötä lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisen kasvun ja kehittymisen turvaamiseksi. Kouluilla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä, kaveritaitoja ja kouluviihtyvyyttä nuorisotyön keinoin. Yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Yhteistyössä huomioidaan lapsen ja nuoren ikä, kehitystaso ja yksilölliset tarpeet.

Lastensuojelulain 25 § mukaisesti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö ovat velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen, mikäli he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lastensuojeluilmoitus on tehtävä viipymättä huolen herättyä. Kiireellisissä tilanteissa yhteyttä voi ottaa sosiaalipäivystykseen. Kiireettömässä tilanteessa on hyvä ottaa ennen lastensuojeluilmoituksen tekemistä huoli puheeksi perheen kanssa sekä kertoa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Työntekijä voi vaihtoehtoisesti ottaa yhteistyössä huoltajan kanssa yhteyden sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen. Sosiaalihuollon/lastensuojelun työntekijä voidaan pyytää mukaan yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteuttamiseksi kootuun monialaiseen asiantuntijaryhmään oppilaan huoltajan/laillisen edustajan luvalla.

Koulujen ja opiskeluhoollon työntekijät tekevät yksittäisten oppilaiden osalta verkostoyhteistyötä myös erikoissairaanhoidon henkilöstön kanssa oppilaan huoltajan/laillisen edustajan luvalla. Poliisi on koulujen tärkeä yhteistyökumppani. Kajaanissa yhteistyö ohjautuu koulupoliisitoiminnan kautta. Koulupoliisia konsultoidaan tai pyydetään paikalle opastustehtävissä, koulun väkivaltatilanteissa tai opiskeluhoollon asioissa, kun tarvitaan erityistä perehtyneisyyttä lakiasioihin.

Henkilöstölle suunnatussa Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjassa on laajemmat kuvaukset nuorisotoimen, hyvinvointialueen sekä kolmannen sektorin palveluista ja niiden saatavuudesta.

4.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Opiskeluhuollon palveluista, tapahtuneista muutoksista ja opiskeluhuollon toimintatavoista tiedotetaan yleisellä tasolla koulun tilaisuuksissa ja tiedotteissa opiskeluhooltoon osallistuvan henkilöstön toimesta sekä yksityiskohtaisesti silloin, kun lapsella on opiskeluhoollollisten palvelujen tarvetta tai hän on niiden piirissä.

Opetuksen järjestäjä tekee tiivistä yhteistyötä koulujen sekä eri yhteistyötahojen kanssa tiedottaen ajankohtaisista opiskeluhuollon asioista.

5 Suunnitelmat lasten/oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä Kriisisuunnitelma

5.1 Kajaanin kaupungin yhteinen ohjeistus oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

5.1.1 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan käytänteet

Tässä luvussa esitellään Kajaanin kaupungin perusopetuksessa käytössä olevat kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja kiusaamistapausten selvittelyyn tarkoitetut ohjelmat sekä esi- ja perusopetuksessa käytössä olevat toimenpiteet koskien väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisyä, niihin puuttumista sekä jälkiseurantaa.

Esiopetuksessa laaditaan kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma yksiköittäin. Suunnitelmat ovat liitteenä esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmaa.

Kajaanin kouluissa toteutetaan kiusaamisen ennaltaehkäisyssä ja mahdollisten kiusaamistapausten selvittämisessä SoPu – Sovitaan puhumalla -ohjelmaa osana perusopetuslain (29§) säätämää yhteisöllistä opiskeluhuoltoa (4§).

SoPu-ohjelmasta löytyy oppilaille, huoltajille, opettajille ja kaikille koulun aikuisille neuvoja, mitä tehdä, jos epäilee tai havaitsee kiusaamista. Kiusaamiseen voidaan puuttua, kun se tiedetään.

Kouluissa toimivat SoPu-tiimit, jotka koostuvat pääasiallisesti opettajista ja koulukuraattorista koulun valinnan mukaan. SoPu-tiimi selvittää, kirjaa ja sopii puhumalla tietoon tulleet kiusaamistapaukset. Tiimillä on käytössään SoPu-lomakkeet, joihin kiusaamistapaukset, selvitykset, seurantalaverit ja mahdolliset jatkotoimenpiteet kirjataan.

KiVa Koulu® on valtakunnallinen kiusaamisen vastaiseksi työvälineeksi kehitetty toimenpideohjelma.

Toiminnan tavoitteena ovat

- kiusaamisen ennalta ehkäiseminen kiusaamisen vastaisen kulttuurin luomisella
- tehokas puuttuminen esille tuleviin kiusaamistapauksiin
- jatkuva oman koulun tilanteen seuranta jokavuotisten online-kyselyiden ja niistä saatavien palautteiden muodossa

Pitkin vuotta systemaattisesti pidettävillä KiVa-oppitunneilla avulla voidaan vaikuttaa oppilasryhmien normeihin ja siihen, miten lapset ja nuoret toimivat kiusaamista havaitessaan.

KiVa Koulu -ohjelma on käytössä Kajaanin lyseolla. Lyseolla on opettajista koostuva KiVa-tiimi. Kaikissa KiVa-tiimin käsittelemissä tapauksissa otetaan yhteyttä asianosaisten oppilaiden huoltajiin.

Ennaltaehkäisy

- Yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön toteuttaminen ja koulu yhteisön toimintakulttuurin kehittäminen on tärkeää väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisemiseksi. Esim. ryhmäytymisharjoitukset ovat merkityksellisiä kaikilla vuosiluokilla.
- Koulu yhteisössä työskentelevät aikuiset ovat tietoisia, että heidän toimintatapansa sekä vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit välittyvät oppilaille.
- Jokainen koulu yhteisössä kasvatuksessa, opetus- ja ohjaustilanteissa sekä valvonnassa työskentelevä toimii niin, että väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän uhka mahdollisimman pieni.
- Opiskeluhuollossa ryhdytään riittävän ajoissa toimenpiteisiin koulu yhteisön, luokkien tai pienempien ryhmien ilmapiiriin parantamiseksi suuntaamalla näihin esim. sosiaalisia taitoja kehittäviä menetelmiä.

Seuranta

- Opiskeluhuollossa opettajan/luokanvalvojan kanssa seurataan luokkien ja koko koulun ilmapiiriä. Seurannassa hyödynnetään mm. Mitä kuuluu -kyselyn avulla saatavaa tietoa.
- Seurannassa hyödynnetään myös koulukohtaisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien mukaisten kyselyiden tuloksia, joista selviää, esiintyykö koululla esim. syrjintää ja/tai seksuaalista sukupuoleen perustuvaa häirintää.
- Opettaja ja luokanvalvoja kysyvät huoltajien ja oppilaiden tapaamisissa, kokeeko oppilas väkivallan, kiusaamisen tai häirinnän uhkaa koulussa tai koulumatkalla.

Puuttuminen

- Jokainen koulu yhteisössä työskentelevä puuttuu heti havaitessaan suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia.
- Jokainen koulu yhteisössä työskentelevä puuttuu heti havaitessaan kiusaamista, häirintää tai muuta ei-toivottua tai aggressiivista käyttäytymistä.
- Aikuinen puuttuu heti oppilaiden kiusaamistapauksiin.
- Jatkuvampaan kiusaamiseen puututaan ensin koulun toimintamallilla (SoPu, KiVa Koulu) ja sen jälkeen huoltajien kanssa tilannetta seuraamalla.
- Oppilaiden epäasialliseen käyttäytymiseen puututaan kurinpitomenettelyillä.
- Koulun tai luokan ilmapiiriä voidaan myös käsitellä yhdessä huoltajien, kuraattorin ja koulupsykologin kanssa.
- Oppilaita suojellaan, aggressiivista oppilasta rauhoitetaan tai viedään rauhoittumaan.
- Koulualueella liikkuvista, epäasiallisesti käyttäytyvistä tai sellaisiksi epäillyistä ilmoitetaan poliisille.
- Mikäli kiusaaja, aggressiivinen, uhkaavasti käyttäytyvä tai häirintää aiheuttava henkilö tulee koulun ulkopuolelta koulun aikuiset suojaavat mahdollisuuksien mukaan oppilaita ja hälyttävät poliisin paikalle.
- Jos epäasiallisesti käyttäytyvä on koulussa työskentelevä aikuinen, puuttuu rehtori tai muu esihenkilö tilanteeseen Kajaanin kaupungin henkilöstöpalvelujen ohjeiden mukaisesti.

Jälkiseuranta

- SoPu- tai KiVa Koulu -menetelmää käytettäessä jälkiseuranta toteutetaan ko. mallien mukaisesti.
- Kiusaamisen, väkivallan tai häirinnän kohteena olleen oppilaan tilannetta ja tuen tarvetta seurataan yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa.
- Kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää aiheuttaneen oppilaan tilannetta ja tuen tarvetta seurataan yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa.

5.1.2 Toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen/oppilaan ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin

- Epäasiallisen kohtelun uhrille ja tekijälle (mikäli oppilas) järjestetään tarvittaessa opiskeluhoitopalvelun tukea tai hänet ohjataan hoitoon.
- Opiskeluhoitopalvelussa koulukuraattori, psykiatrinen sairaanhoitaja tai koulupsykologi voi työskennellä uhrin tai tekijän kanssa.
- Perusopetuslain 36 h § mukaan opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty 36 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi 36 §:n 2 tai 3 momentin nojalla, järjestetään tarvittava oppilashuolto.

5.1.3 Yhteistyö huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö

- Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ilmenemismuodoista ja niihin puuttumisesta kerrotaan huoltajille vanhempien illoissa ja huoltajien tapaamisissa. Monikielisten oppilaiden ja heidän perheidensä kohdalla huolehditaan vanhempien osallisuuden toteutumisesta esim. käyttämällä tulkkauspalveluita.
- Perusopetuslain 29 § mukaan koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.
- Huoltajille tiedotetaan oppilaan epäasiallisesta käyttäytymisestä ja pyritään sopimaan yhteisistä toimenpiteistä.
- Yhteistyötä voidaan tehdä nuorisotyöntekijöiden ja koulupoliisin kanssa.
- Mikäli oppilaan käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä, on tehtävä lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluilmoitus on tehtävä viipymättä huolen herättyä. Kiireellisissä tilanteissa yhteyttä voi ottaa sosiaalipäivystykseen.
- Väkivaltatilanteissa lastensuojeluilmoitus (viranomainen) tehdään aina, kun kyse on vakavasta tilanteesta, sama oppilas on toistuvasti väkivaltatilanteiden aiheuttajana, tai kun kyseessä ovat henkeen tai terveyteen kohdistuvat uhkaukset.
- Rikosilmoituksen tekeminen (asianomistaja) on harkittava tapauskohtaisesti. Rikosilmoitus on kuitenkin aiheellista tehdä aina, jos väkivalta on kohdistunut päähän, uhri on kaadettu maahan ja häntä potkitaan tai kun syntyy hoitoa vaativia vammoja. Poliisia voi konsultoida tilanteesta ja rikosilmoituksen tekemisestä.
- Perusopetuslain 40 § mukaan ko. laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen

kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

5.2 Kriisisuunnitelma

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa on kaupunkitasolla huomioitu Sivistystoimen varautumissuunnitelmassa (ei julkinen), jossa määritellään keskeiset riskit, toimintatavat ja vastuut häiriötilanteissa. Koulutasolla ohjeet ovat osana koulujen pelastussuunnitelmaa kuten myös koulujen järjestysäännöt.

Liitteet

Yhteenveto päiväkotikohtaisista tiedoista

Kunnalliset Päiväkodin nimi	Esiopetuksen oppilasmäärä	Erityinen tuki lkm	Tehostettu tuki		Maahanmuuttajataustaiset	
			lkm	lkm	lkm	lkm
Huuhkajavaaran päiväkoti						
Kuurnan päiväkoti						
Kätönlahden päiväkoti						
Lehtikankaan päiväkoti						
Lohtajan päiväkoti						
Mäntylän päiväkoti						
Nakertajan päiväkoti						
Otanmäen päiväkoti						
Pikku-Ketun päiväkoti						
Päiväkoti Karuselli						
Päiväkoti Menninkäinen						
Ratamon päiväkoti						
Seminaarin päiväkoti						
Teppanan päiväkoti						
Vanamon päiväkoti (Kuluntalahti)						
Vuolijoen päiväkoti						

Yksityiset Päiväkodin nimi	Esiopetuksen oppilasmäärä	Erityinen tuki lkm	Tehostettu tuki lkm		Maahanmuut-tajataus-taiset lkm	
Montessori-leikki-koulu						
Montessoripäiväkoti Kiva Paikka						
Mansikkapolun päi-väkoti						
Päiväkoti Pikkutassu						
Päiväkoti Sinilintu						
Päiväkoti Lilliputti						
Pilke Valonkatu						

Yhteenveto koulukohtaisista tiedoista

Koulun nimi	Vuosiluokat yleisopetus erityisopetus erikoisluokat valmistava	Oppilas- määrä	Erityinen tuki lkm.	Tehos- tettu tuki lkm.	Maahanmuut- tajataustaiset (S2), lkm.	Perusopetuk- seen valmis- tavan opetuk- sen oppilas- määrä
Jormua koulu	yleisopetus 1.-6.lk					
Kajaanin lyseo	yleisopetus 7.-9.lk erityisopetus 7.-9.lk erikoisluokka 7.-9.lk					
Kalevan koulu	erityisopetus 1.-9.lk					
Keskuskoulu	yleisopetus 3.-9.lk erityisopetus 3.-9.lk erikoisluokka 3.-9.lk valmistava					
Kuluntalahden koulu	yleisopetus 1.-6.lk erityisopetus 2.-3.lk					
Kätönlahden koulu	yleisopetus 1.-6.lk erityisopetus 1.-6.lk					
Lehtikankaan koulu	yleisopetus 1.-9.lk erityisopetus 1.-9.lk erikoisluokka 1.-9.lk					
Lohtajan koulu	yleisopetus 1.-6.lk erityisopetus 1.-6.lk valmistava					
Nakertajan koulu	yleisopetus 1.-6.lk erityisopetus 1.-4.lk					
Otanmäen koulu	yleisopetus 1.-9.lk erityisopetus 2.-9.lk					
Seminaarin koulu	yleisopetus 1.-2.lk erityisopetus 1.-2.lk valmistava					
Soidinsuon koulu	yleisopetus 1.-6.lk erityisopetus 1.-6.lk					
Teppanan koulu	yleisopetus 1.-6.lk valmistava					
Vuolijoen koulu	yleisopetus 1.-6.lk					
Väinölän koulu	erityisopetus 1.-9.lk					

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Yksiköt	Käytettävissä olevat palvelut (htv)
Huuhkajavaaran päiväkoti	
Kuurnan päiväkoti	
Kätönlahden päiväkoti	
Lehtikankaan päiväkoti	
Lohtajan päiväkoti	
Mäntylän päiväkoti	
Nakertajan päiväkoti	
Otanmäen päiväkoti	
Pikku-Ketun päiväkoti	
Päiväkoti Karuselli	
Päiväkoti Menninkäinen	
Ratamon päiväkoti	
Seminaarin päiväkoti	
Teppanan päiväkoti	
Vanamon päiväkoti (Kuluntalahti)	
Vuolijoen päiväkoti	

Montessori-leikkikoulu	
Montessoripäiväkoti Kiva Paikka	
Mansikkapolun päiväkoti	
Päiväkoti Pikkutassu	
Päiväkoti Sinilintu	
Päiväkoti Lilliputti	
Pilke Valonkatu	

Koulupsykologin palvelut

Yksiköt	Käytettävissä olevat palvelut (htv)
Huuhkajavaaran päiväkoti	
Kuurnan päiväkoti	
Kätönlahden päiväkoti	
Lehtikankaan päiväkoti	
Lohtajan päiväkoti	
Mäntylän päiväkoti	
Nakertajan päiväkoti	
Otanmäen päiväkoti	
Pikku-Ketun päiväkoti	
Päiväkoti Karuselli	
Päiväkoti Menninkäinen	
Ratamon päiväkoti	
Seminaarin päiväkoti	
Teppanan päiväkoti	
Vanamon päiväkoti (Kuluntalahti)	
Vuolijoen päiväkoti	

Montessori-leikkikoulu	
Montessoripäiväkoti Kiva Paikka	
Mansikkapolun päiväkoti	
Päiväkoti Pikkutassu	
Päiväkoti Sinilintu	
Päiväkoti Lilliputti	
Pilke Valonkatu	

Koulukuraattorin palvelut

Yksiköt	Käytettävissä olevat palvelut (htv)
Huuhkajavaaran päiväkoti	
Kuurnan päiväkoti	
Kätönlahden päiväkoti	
Lehtikankaan päiväkoti	
Lohtajan päiväkoti	
Mäntylän päiväkoti	
Nakertajan päiväkoti	
Otanmäen päiväkoti	
Pikku-Ketun päiväkoti	
Päiväkoti Karuselli	
Päiväkoti Menninkäinen	
Ratamon päiväkoti	
Seminaarin päiväkoti	
Teppanan päiväkoti	
Vanamon päiväkoti (Kuluntalahti)	
Vuolijoen päiväkoti	

Montessori-leikkikoulu	
Montessoripäiväkoti Kiva Paikka	
Mansikkapolun päiväkoti	
Päiväkoti Pikkutassu	
Päiväkoti Sinilintu	
Päiväkoti Lilliputti	
Pilke Valonkatu	

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Yksiköt	Käytettävissä olevat palvelut (htv)
Jormua koulu	
Kajaanin lyseo	
Kalevan koulu	
Keskuskoulu	
Kuluntalahden koulu	
Kätönlahden koulu	
Lehtikankaan koulu	
Lohtajan koulu	
Nakertajan koulu	
Otanmäen koulu	
Seminaarin koulu	
Soidinsuon koulu	
Teppanan koulu	
Vuolijoen koulu	
Väinölän koulu	

Koulupsykologin palvelut

Yksiköt	Käytettävissä olevat palvelut (htv)
Jormua koulu	
Kajaanin lyseo	
Kalevan koulu	
Keskuskoulu	
Kuluntalahden koulu	
Kätönlahden koulu	
Lehtikankaan koulu	
Lohtajan koulu	
Nakertajan koulu	
Otanmäen koulu	
Seminaarin koulu	
Soidinsuon koulu	
Teppanan koulu	
Vuolijoen koulu	
Väinölän koulu	

Koulukuraattorin palvelut

Yksiköt	Käytettävissä olevat palvelut (htv)
Jormua koulu	
Kajaanin lyseo	
Kalevan koulu	
Keskuskoulu	
Kuluntalahden koulu	
Kätönlahden koulu	
Lehtikankaan koulu	
Lohtajan koulu	
Nakertajan koulu	
Otanmäen koulu	
Seminaarin koulu	
Soidinsuon koulu	
Teppanan koulu	
Vuolijoen koulu	
Väinölän koulu	

Psykiatrinen sairaanhoitaja

Yksiköt	Käytettävissä olevat palvelut (htv)
Kajaanin lyseo	
Keskuskoulu	
Lehtikankaan koulu	
Otanmäen koulu	